

Diel 7. – Fusion, zväčšovaci program s plnohodnotným čítačom obrazovky

R: Úvodná replika.

Dobrý deň Máme kolísajúcu kvalitu videnia a tým aj potrebu rôzneho prispôsobenia zobrazovania na obrazovke. Niekedy potrebujeme aj podporu hlasovej odozvy či úplne sa na ňu spoliehame. Naša voľba smeruje k používaniu asistenčnej aplikácie Fusion. Ja sa volám Ján Podolinský, som z Únie nevidiacich a slabozrakých Slovenska a tento projekt je realizovaný vďaka podpore SK-NIC.

R: Nasleduje diel o aplikácií Fusion.

Fusion je komplexný nástroj poskytujúci funkcie zväčšovania, farebnej úpravy, sledovania práce a ďalšie, ktoré využívajú ľudia s ťažkou slabozrakosťou. Obsahuje taktiež plnohodnotný čítač obrazovky, ktorý poskytuje asistenciu nevidiacim používateľom. Ide o komplex aplikácií Zoomtext a JAWS v plnohodnotnej výbave. Výrobca tento produkt ponúka z dôvodu existencie skupiny používateľov, ktorí majú nestále videnie alebo sa im zhoršuje ochorenie a stav videnia sa priebežne mení. Títo používajú zväčšovanie a neskôr prechádzajú na podporu hlasom a ešte neskôr na čistý hlas.

Fusion je štandardnou sadou aplikácií, ktoré sa inštalujú do bežného počítača či notebooku s dostatočným technickým vybavením, ktoré zabezpečí plynulý chod asistenčných aplikácií ako aj iných programov, ktoré používatelia bežne používajú. Technické požiadavky nájdeme na stránkach výrobcu. Inštalateľný súbor získame z webovej stránky oficiálneho distribútora pre Slovensko. Inštalujeme 32 alebo 64 bitovú verziu v závislosti od operačného systému. Proces inštalácie je sprevádzaný hlasom pre slovenčinu. Hlas sa volá Laura. Inštalujeme lokalizovanú verziu do slovenčiny.

Aplikácia je dodávaná s licenciou na USB kľúči alebo s elektronickou licenciou. USB kľúč musí byť pripojený k počítaču už počas inštalácie a aj počas celej doby spustenia aplikácie.

Elektronická licencia sa zadáva, po nainštalovaní, do aplikácie. Umožňuje takto licencovať inštaláciu na dvoch počítačoch. Na rozdiel od toho USB kľúč môžeme pripájať k ľubovoľnému počtu počítačov s nainštalovanou aplikáciou. Princípom je aby v danom čase bežala len jedna inštancia aplikácie Fusion. Zmena licencie sa dá zrealizovať aj počas používania. Môžeme tak prejsť z USB na elektronickú a naopak.

Proces inštalácie prebieha štandardným spôsobom ako u ktorejkoľvek inej aplikácie. Zvolíme si umiestnenie, kam sa má aplikácia nainštalovať a dokončíme proces inštalácie. Po ukončení inštalácie je vhodné reštartovať počítač. Pri prvom spustení prebieha úvodná konfigurácia. Zvolíme parametre zväčšenia, použitie hlasového výstupu a spôsob spúšťania. Nastavenia sú realizované prostredníctvom funkcie Sprievodca spúšťaním, ktorú môžeme použiť aj kedykoľvek v priebehu používania Fusion.

Po inštalácií máme k dispozícii zástupcov na pracovnej ploche pre jednotlivé súčasti Fusion, Zoomtext a JAWS.

Ak používame zväčšovanie a farebnú úpravu a nevyužívame hlasový výstup JAWS, tak aj v tomto prípade máme k dispozícii niektoré pokročilé funkcie JAWS-u. Na Domovskej obrazovke nájdeme na záložke Nástroje funkcie OCR – optické rozpoznávanie písma v neprístupných dokumentoch, PictureSmart – popisovanie obsahu na obrázku. Na záložke Nástroje sú k dispozícii aj štandardné nástroje Vyhľadávanie a Kamera.

R: Výklad je sprevádzaný inštaláciou a úvodnou konfiguráciou.

R: Ukážka nastavenia spúšťania Zoomtextu versus Zoomtextu s hlasovým výstupom.

Konfigurácia

Keďže Fusion je zložený z aplikácií Zoomtext a JAWS, tak môžeme a aj konfigurujeme tie časti ktoré sú aktuálne využívané. V tomto duchu môžeme nakonfigurovať spúšťanie jednotlivých súčastí. A to tak, aby sa spúšťala iba časť zabezpečujúca zväčšovanie a farebnú úpravu, alebo táto časť spolu s hlasovou podporou alebo samostatná hlasová podpora v podobe JAWS-u. Túto konfiguráciu realizujeme prostredníctvom funkcie Spustiť Zoomtext ako v Menu Fusion kde si zvolíme či sa má spúšťať Zoomtext, teda čisto zväčšovanie, alebo Zoomtext s hlasovou podporou. Ak nechceme využívať zväčšovanie, tak nastavíme v Nastaveniach aplikácie nespúšťať automaticky. Pre spúšťanie JAWS-u zrealizujeme nastavenia priamo v JAWS-e po jeho spustení z pracovnej plochy.

Pre jednotlivé aplikácie nastavíme klávesové skratky na ich spúšťanie. Na pracovnej ploche nájdeme príslušného zástupcu ikonu a v poli klávesova skratka zadáme písmeno. Dané písmeno použijeme spolu s klávesmi Ctrl+ Alt pre spustenie danej aplikácie.

Pre zadávanie príkazov Fusion je definovaný Fusion kláves. Tento kláves použijeme ak chceme zadať príkaz pre aplikáciu Fusion súvisiaci so zväčšovaním, farebným kontrastom či sledovaním aktuálnej polohy kurzora. Ako kláves Fusion je definovaný Caps lock.

Pre zadávanie príkazov pre čítač JAWS, ktorý je súbežne spustený so zväčšovacími funkciami, sa používa kláves Insert.

R: Nastavenia spúšťania po štarte a prihlásení. Nastavenie minimalizácie do systémového panela.

Pri konfigurácii Fusion-u postupujeme podľa požiadaviek používateľa a podľa jeho zrkových potrieb. Pre slabozrakého realizujeme nastavenia na Domovskej obrazovke Fusionu. Nastavíme úroveň zväčšenia, farebnú úpravu, zvýraznenie kurzorov a sledovanie práce ako aj ďalšie nastavenia. Tieto uložíme v Menu Fusion – Konfigurácia – Uložiť ako predvolené. Pozitívne potvrdíme proces ukladania. Fusion umožňuje nastaviť parametre behu, ktoré budú platiť pre všetky spúšťané aplikácie a taktiež aj pre jednotlivé aplikácie. Tieto sa ukladajú ako takzvané profily. Tieto nájdeme v Menu Fusion – Nastavenie aplikácií. V tejto časti nájdeme aj prehľad uložených nastavení. Tieto môžeme vypnúť, zapnúť či odstrániť. V prípade, že príliš zmeníme funkčnosť Fusion-u, odstránime uložené nastavenia v tejto oblasti. Týmto sa vrátíme do preddefinovaných hodnôt. Ak sme zrealizovali nastavenia a nechceme ich uložiť a zároveň sa chceme vrátiť k preddefinovaným hodnotám, aktivujeme funkciu Načítať preddefinované hodnoty v časti Menu Fusion – Konfigurácia.

R: Ukážka uloženia nastavení ako aj Správy nastavení.

Podrobné nastavenia spúšťania, behu, vzhľadu, aktualizácií, klávesových skratiek a ďalších, nájdeme v Možnostiach nastavení.

R: ukážka konfigurácie na dialógu pre nastavenia.

Výrobca poskytuje, pre dané verzie, aktualizácie. Tieto sa týkajú opravy chýb, prispôsobeniu sa aktualizáciám operačného systému Windows. Nedochoádza k zvýšeniu verzie Fusion. Pre prechod na vyššiu verziu musíme mať zakúpený tento upgrade. Proces aktualizácie začína kontrolou jej dostupnosti. Táto prebehne automaticky pri spúšťaní Fusion, ak je táto kontrola povolená, alebo ju môžeme vyvolať počas behu v Menu Fusion – Licencie – Kontrola aktualizácie. Proces aktualizácie trvá aj niekoľko desiatok minút. Treba s tým počítať. Záleží však od veľkosti aktualizácie, rýchlosti internetového pripojenia a aj technickej kondície nášho počítača.

Ak používame iba hlasový výstup JAWS, tak tento konfigurujeme priamo v dialógovom okne J-AWS. V časti Nastavenia – Základné nastavenia konfigurujeme ako sa JAWS bude spúšťať pri štarte počítača či prihlásení sa používateľa. V časti Nastavenia – Hlasy vyberieme hlasový výstup a následne aj parametre jeho behu. Nastavíme osobu, ktorá nás bude sprevádzať, rýchlosť jej prejavu a ďalšie nastavenia.

JAWS, rovnako ako Zoomtext pre zväčšovanie, umožňuje definovať vlastné nastavenia pre celkovú funkčnosť ako aj pre beh pri konkrétnych aplikáciách. Pre celkové nastavenie toto realizujeme v Centre nastavení v časti Nástroje v ponuke JAWS. Pre jednotlivé aplikácie realizujeme takzvané rýchle nastavenia pre aplikáciu, ktorá je zobrazená na pracovnej ploche. Pre vyvolanie rýchlych nastavení stlačíme JAWS key+ v. Po nakonfigurovaní a uložení sú tieto nastavenia uplatňované pri práci v danej aplikácii.

R: Ukážka Centra nastavení ako aj Rýchlych nastavení.

JAWS key je kláves, ktorý sa používa pri zadávaní príkazov pre čítač JAWS. Zvyčajne sa používa Insert. Môžeme ho rozšíriť aj na numerický Insert či Capslock. Má byť iný ako kláves Fusion, ktorý je Capslock. V prípade nastavenia zhody dochádza ku konfliktu príkazov.

R: Demonštrácia nastavenia JAWS-u. Nastavíme parametre spúšťania, výber hlasového profilu, nastavenie hlasového profilu.

R: Ukáže sa spustenie úvodnej konfigurácie, kontroly a zadania licencie, výber jazyka pre JAWS prostredie a pre ostatné aplikácie, prehľad klávesových skratiek.

Základné príkazy

Fusion

Spustenie, v prípade nastavenia klávesovej skratky – Ctrl+ Alt+ z. Zastavenie Alt+ F4 pri zobrazenej Domovskej obrazovke.

Caps Lock+ Ctrl+ Enter – deaktivuje alebo aktivuje zväčšovanie. Zoomtext ostáva spustený.

Caps Lock+ Ctrl+ u – zobrazí panel úloh Zoomtext.

Caps Lock+ šípka hore – zvýšiť zväčšenie.

Caps Lock+ šípka dole – znížiť zväčšenie.

Caps Lock+ Enter – zapne / vypne zväčšenie. Prepnutie medzi režimom zväčšenia 1x a aktuálnym zväčšením.

Caps Lock+ c – zapnúť / vypnúť farebné úpravy.

Caps Lock+ r – zapnúť / vypnúť zvýraznenie kurzora.

Caps Lock+ f – zapnúť / vypnúť zvýraznenie focusu - zamerania.

Caps Lock+ x – zapnúť / vypnúť zvýraznenie písma.

Caps Lock+ p – zapnúť / vypnúť zvýraznenie myši.

Caps Lock+ i – zapnúť / vypnúť – inverziu farieb.
Ctrl+ Alt+ Shift+ p – prepustenie klávesovej skratky. Využíva sa ak je klávesová skratka Zoomtext rovnaká ako v aktuálnej aplikácii a je teda s ňou v konflikte.
Caps Lock+ l – zapnúť / vypnúť hľadáčik.
Caps Lock+ o – zapnúť / vypnúť režim náhľadu.
Caps Lock+ Shift+ šípka doprava / doľava / hore / dole – posun obrazu doprava / doľava / hore /dole. Opakované stlačenie šípky daným smerom zrýchli posun. Pre spomalenie posunu stlačte šípku opačným smerom. Posun sa zastaví uvoľnením všetkých kláves.
Caps Lock+ Ctrl+ šípka doprava / doľava / hore / dole – skok na okraj obrazovky doprava / doľava / hore /dole.
Caps Lock+ Ctrl+ Home – skok do stredu obrazovky.
Caps Lock+ Ctrl+ Page Down – uloženie aktuálneho pohľadu.
Caps Lock+ Ctrl+ Page Up – obnovenie uloženého pohľadu.
Caps Lock+ Ctrl+ c – spustiť nástroj Kamera.
Caps Lock+ Alt+ Enter – zapnúť / vypnúť hlasový výstup.
Caps Lock+ Alt+ šípka hore – zrýchliť reč.
Caps Lock+ Alt+ šípka dole – spomaliť reč.
Caps Lock+ Alt+ b – úroveň výrečnosti.
Caps Lock+ Alt+ klik ľavým tlačidlom myši – spustiť čítanie AppReaderom od pozície myši.
Caps Lock+ Alt+ a – spustiť v aplikačnom zobrazení.
Caps Lock+ Alt+ t – spustiť v textovom zobrazení.
Caps Lock+ Alt+ s – spustiť nástroj Povedz to.

JAWS

JAWSkey je kláves Insert.

Spustenie Ctrl+ Alt+ j, ak je nastavená klávesová skratka pre zástupcu JAWS na pracovnej ploche.

Pozastavenie JAWS key+ 4 a enter.

Rýchle nastavenia – JAWS key+ v.

Súhrn dokumentu – JAWS key+ F1.

Prehľad nastavení JAWS – JAWS key+ F2.

Hľadanie JAWS – JAWS key+ F3.

Prečítaj titulok dialógového alebo aplikačného okna – JAWS key+ t.

Prečítaj obsah celého dialógu – JAWS key+ b.

Prečítaj aktuálny čas / dátum – JAWS key+ F12 / F12 dvakrát rýchlo za sebou.

Položky na systémovom paneli – JAWS key+ F11.

Prehľad spustených aplikácií – JAWS key+ F10.

JAWS key+ F1 dvakrát – JAWS náponeda k aplikácii.

JAWS key+ h – klávesové skratky.

JAWS key+ w – klávesové skratky systému Windows vzťahujúce sa k aktuálnej aplikácii.

JAWS key+ j – JAWS kontextová ponuka ak je JAWS na systémovom paneli.

Ctrl – prerušiť reč.

Shift – pozastaviť a obnoviť reč.

JAWS key+ e – východzie / predvolené tlačidlo dialógu ak je definované.

JAWS key+ Tab – prečítať aktuálnu položku.

Shift+ NUM5 – prečítať horúcu klávesu aktuálnej položky ak je definovaná.

JAWS key+ End – prečítať horný riadok okna.

JAWS key+ PageDown – prečítať stavový riadok okna.

JAWS key+ f – prečíta vlastnosti písma.

Zhrnutie na záver

Fusion je komplexným asistenčným nástrojom pripraveným plniť rôznorodé potreby slabozrakých aj nevidiacich používateľov. Ponúka profesionálne riešenie, ktoré spĺňa aj vysoké nároky pri práci s počítačom počas štúdia či pracovného nasadenia zrakovo postihnutých ľudí.